

materia magis corrupta forderet, quam veri splendor luminis resularet: Sic & nūc in nouo testamento multi Euangelia scribere conati sunt, quæ boni nummularij non probauerunt. Vnum autem tantummodo in quattuor libris digestum ex omnibus arbitrati sunt eligendum. Et aliud quidem fertur Euangelium, quod duodecim scripsisse dicatur. Ausus est etiam Basilides Euangelium scribere, quod dicitur secundum Basilidem. Fertur etiam aliud Euangelium quod scribitur secundum Thomam. Noui alibi scriptum secundum Matthiam. Legimus aliqua, ne legantur: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus, & ut sciamus qualia sint, in quibus magnifici isti cor exaltant suum. Sed Ecclesia cum quattuor Euangelij libros habeat, per vniuersum mundum Euangelistis redundat: hæretici cum multa habeant, vnum non habent. Multi enim conati, sed Dei gratia destituti sunt. Plerique etiam ex quattuor Euangelij libris in vnum ea, quæ venenatis putauerunt assertionibus conuenientia, refererunt. Ita Ecclesia, quæ vnum Euangelium habet, vnum Deum docet. Illi autem qui alium Deum veteris testamenti, aliū noui asserunt, ex multis Euangelijs non vnum Deum, sed plures fecerunt.

Euangelium duodecim Apostolorū Basilidis, Thomæ et Matthiæ Ecclesia rejicit, & quattuor tantum secundum Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem recipit. Manichei alium Deum noui, alium veteris testamenti faciunt.

CAPVT SEPTIMVM

De Scripturis sacris.

1. *Scriptura nomine non modo libros noui, sed & veteris testamenti contineri.*

Iterum quæstio. Sciebat præuaticaturum Deus Adam mādāta sua, an nesciebat? Si nesciebat, nō est ista diuinæ potestatis assertio. Si autem sciebat, & nihilominus sciens negligenda mādauit, non est Dei aliquid superfluum præcipere. Superfluo autem præcepit protoplasto Adæ quod cum nouerat minime seruaturum. Nihil autem Deus superfluo facit.

* Manichæos
intellige. Illos
enim vetus te-
stamentū re-
iecisse testis est
Epiphanius
lib. 2 hæresi
66 qui et eū
dem errorem
radiso.

Marcioni tribuit lib. 1. hæresi 42. Admantius Manichæi discipulus similia multa loca ex libris veteris testamenti collegit, vt eorum auctoritatem eleuaret. Cui B. Augustinus integro libro respondet, qui exstat Tom. 6. operum Augustini.

Sermo Christi
aque testame-
ntum est vetus
ac nouum.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.] Bibe Christum, vt bibas sermones eius. Sermo eius testamentum est nouum. Bibitur Scriptura diuina, & deuoratur Scriptura diuina, cum in venas mentis ac vires animæ succus verbi descendit æterni. Tom. 4. in enarratione Psalmi Dauidici primi.

II. Catalogus librorum Canoniceorum.

Libros Moysi,
Iosue, Iudicū,
Regnorū, Es-
dra, Euange-
lium et Acta
Apostolorum
Canonicos ag-
noscit Ambro-
sius.

ERuctabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas.] Habet verbū Dei epulas suas, alias fortiores, vt est Lex & Euāgelium, alias suauiores, vt sunt Psalmi & Cantica Canticorum. Loquetur lingua mea verbum tuum, quoniam mandata tua iustitia est.] Non mediocre periculum est, cum habeas tanta eloquia Dei, & Dei opera quæ fecit in Genesi, fecit in Exodō, fecit in Leuitico, Numeris, Deuteronomio, Iesu Naue, Iudicum libro, Regnorum atque Esdræ libris, fecit in Euangelio, in Actibus Apostolorū, illis prætermisissis loquaris quæ seculi sunt, audias quæ seculi sunt. Tom. 4. Sermonem 22. in Psal. 118.

* Psal. 131.

Et ipse Iesus erat incipiens fere annorum triginta qui putabatur filius esse Ioseph. Sic enim scriptū est: * Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non pernitebit eum, de fructu venteris tui ponam super sedem meam.

meam. Et alibi: * Semel iuravi in sancto meo, si David mentiar, semen eius in aeternum manebit, & sedes eius sicut sol in conspectu meo. Et in Paralipomenon: * Et erit, cum compleri fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, qui erit de vere tuo, & parabo regnum eius: ipse mihi aedificabit domum, & erigam sedem eius in seculum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium, & misericordiam meam non dispergam ab eo, sicut dispersi ab ijs qui ante te fuerunt. *Tom. 5. lib. 3. Comment in cap. 3. Lucae.*

* Psal. 88.

* 1. Paral. 17.

1. Paralipomenon non agnoscit Ambrosius.

Ruth.

Vnde quod Ruth licet illa alienigena, tamen quia maritum habuerat ex Iudæis, qui reliquerat superstitem proximum, eamque colligentem manipulos suae messis, quibus alebat & socrum, Booz vidit & amavit, non aliter eam accepit uxorem, nisi calceamentum eius ante soluisset, cui vxor debebatur ex lege. Historia simplex, sed alta mysteria: aliud enim gerebatur, aliud figurabatur. Nam si secundum litteram sensum torqueamus, prope quidem pudor est, & horror in verbo est, si ad commixtionis corporeae consuetudinem sententiam intellectumque referamus. Designabatur autem futurus ex Iudæis, ex quibus Christus secundum carnem, qui proximi sui, hoc est, populi mortui semen, doctrinae caelestis semine resuscitaret, cui calceamentum nuptiale Ecclesiae copulanda praescripta legis spiritualia deferebant. *Tom. 2. lib. 3. de sude, Cap. 5. Vide Tom. 5. lib. 3. Commentar. in cap. 3. Lucae.*

Historia Ruth mystice inselenda.

Thobias.

Quae nobis salus esse potest, nisi ieiunio eluerimus peccata nostra: cum Scriptura dicat: * Ieiunium & eleemosyna à peccato liberat. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Liber Thobie Epist. 82.*

* Tho. 4. et 12. Liber Thobie propheticus et

Lecto prophetico libro, qui inscribitur Thobias, canonicus est.

quamuis plene vobis virtutes sancti prophetæ Scriptura insinuauerit, tamen compendario mihi sermone de eius meritis recensendis & operibus apud vos vtendum arbitror, vt ea quæ Scriptura historico more digessit latius, nos strictius comprehendamus, virtutum eius genera velut quodam breuiario colligentes. *Tom. 4. lib. de Thobia, Cap. 1. Lege Tom. 1. lib. 3. Officiorum, Cap. 14. Tom. 2. lib. 4. de fide, Cap. 5. Tom. 3. lib. Epist. 9. Epist. 70.*

Iudith.

Sed nec fortitudo bonæ viduæ deesse consuevit. Hæc enim vera est fortitudo, quæ naturæ vsum, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur, qualis in illa fuit, cui nomen Iudith, quæ viros obfatione fractos, percussos metu, tabidos fame, sola prouit à colluione reuocare, ab hoste defendere. Et enim, vt legitimus, cum Holofernes successu multorum terribilis præliorum intra muros innumera virorum milia coegisset, armatis pauentibus, & de extrema iam sorte tractantibus, extra murum processit, & illo præstantior exercitu quæ liberauit, & eo fortior quem fugauit. Sed vt discas maturæ viduitatis affectum, feriem ipsam prosequere scripturarum. * A diebus enim viri sui quibus ille defunctus est, vestè iucunditatis deposuit, mœroris assumfit, per omnes dies inuenta ieiunio, sabbato tantum & dominica, sacratarumque temporibus feriarum non refectioni indulgens, sed religioni deferens. * Hoc est enim, siue manducatis, siue bibitis, in nomine Domini Iesu Christi agenda esse omnia, vt etiã ipsa refectione corporalis sacro religionis cultui deferatur. * Diuturnis igitur mœroribus, & quotidianis roborata ieiunijs sancta Iudith, quæ seculi oblectamenta non quæreret, periculi negligens, morti quæ cõtemtu fortior, vt cõmentitium strueret dolum, vestem illam iucunditatis, quam viuente viro vestiri solebat, se induit, quasi placitura viro si patriam liberaret. Sed virum

alium

*Iudith historia
ad Scripturã
sacram refer-
tur.*

* *Iudith 8.*

* *I. Cor. 10.*

* *Iudith 10.*

allum videbat, cui placere querebat: illum utique de quo dictum est: * Post me venit vir qui ante me factus * *Ioh. 1.* est. Et bene conjugales pugnatura resum sit ornatus, quia monumenta conjugij arma sunt castitatis. Neque enim vidua alijs aut placere possit, aut vincere. *Tom. 1. lib. de viduis, Lege Tom. 1. lib. 3. Officiorum, Cap. 13. & 14.*

Iob.

Doceri autem & sapientiam & disciplinam Scri- *Liber Iob in-*
ptura testatur, de temperantia in lege, de ceteris in *ter Scripturæ.*
libro Iob, in quo scriptum est: Nónne Dominus est *libros du-*
qui docet intellectum & disciplinam? *Tom. 4. lib. 1. de ratur.*
Jacob & vita beatã, Cap. 3.

Psalterium Dauidicum.

In quinque libros diuisum est Psalterium. Primus *Psalteriũ Da-*
liber hoc psalmo finitur, hoc est, quadagesimo. Et *uidicũ in quin-*
pulcre vsque ad passionem Saluatoris quadagesi- *que libros du-*
mus psalmus est comprehensus, qui finem libro da- *uidi potest.*
ret: quoniam passio Domini finis est *Quadagesi. Primus liber*
ma: ut secundus liber à mysterijs renouationis in- *continet psal.*
ciperet: qui liber, utpote *Quadagesimæ, perfectio. 40.*
rã sacramenta complectitur. Nam & baptismatis
prænunciat sacramenta, cum dicit: * Sicut ceruus * *Psal. 43.*
desiderat ad fontes aquarum: & requiem sanctorũ,
qui ad tabernaculum cœlesti peruenerint: & Spiri-
ritus sancti descensionem, quando effusa est gratia
spiritualis in quadam voce celestium catarracta-
rum: quia virtute magna Spiritus ferebatur, * *ut Act. 2.*
legimus in actibus Apostolorum: & ingressum re-
nouati hominis ad altare, & Saluatoris ascensum,
& sanctificationem propositi virginalis. Qui *Secundus li-*
ber finitur psalmo septuagesimo primo, quo re- *ber finitur*
gnum Christi pacificum toto orbe diffusum pro- *psal. 71.*
phético sermone annunciat, remissioque pecca-
torum: vbi cum benedictionem Domini præmissis-
set, subtexuit: Et replebitur maiestate eius omnis

*Tertius liber
completeitur
psalmus 17.*

*Quartus exte-
dit se ad 105.
psal.*

*Quintus ad
finem est.*

terra: fiat, fiat. Tertius quoque liber finitur octogesimo octauo psalmo, & ibi habet: Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat. Quartus liber finitur psalmo centesimo quinto, & ibi habet: Benedictus Dominus Deus Israel, à seculo & vsque in seculum, & dicit omnis populus: fiat, fiat. Quintus liber vsque ad finem est, vbi pro hoc verbo Propheta dicit: Omnis spiritus laudet Dominum. Tom. 4. in enarratione Psalmi quadragesimi.

Quinque libri Salomonis, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus.

*Enumerat hic
tres lib. Salo-
monis Prouer-
bia, Ecclesiastes, & Can-
tica canticorum. Reliquos
duos Sapientia
& Ecclesiast.
eidem tribuit,
vt testimonia,
que sequitur,
manifestissime
me ostendunt.
* Sap. 7. & 9*

Quid tres libri Salomonis, vnus de Prouerbijs, alius Ecclesiastes, tertius de Canticis canticorum, nisi trina huius (naturalis, moralis, rationalis) ostendunt nobis sapientiæ sanctum Salomonem fuisse solertem? Qui de rationalibus & ethicis in Prouerbijs scripsit, de naturalibus in Ecclesiaste, quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas, quæ in hoc mundo sunt constituta. Tom. 5. in proœmio Comment. in Lucam.

Salomonis Prouerbia moralia, Ecclesiastes naturalis, in quo etiam vanitates istius despicit mundi, mystica sunt eius Cantica canticorum. Tom. 4. lib. de Isaac & anima, Cap. 4.

Sic ipse (Salomon) in libro Sapientiæ suæ * se Dominum omnipotentem deprecatum fuisse commemorat: Da mihi, inquit, sedium tuarum assitricem sapientiam, vt sciam dispositionem orbis terrarum, virtutes elementorum, initium & cõsummationem & medietatem omnium rerum, diuisiones & mutationes temporum, anni cursus & dispositiones stellarum, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias arborum & virtutes radicum. Omnium enim artifex, ait, * docuit me sapientia. Et alibi ipse in eodem libro: Inuocaui, inquit, & venit in me Spiritus sapientiæ. Tom. 4. lib. de Salomone, Cap. 1.

* Sap. 7.

Vnde

Vnde & Salomon ait: *Deus mortem non fecit, *Sap.7.
ne clatur in perditione viuorum. Tom. 4. in enarra-
tione i. Psal. David.

Iocunditatem & disciplinam & scientiã doce me,
quia in mandatis tuis credidi.] Quid sit scientia doceat
te Salomon, qui ait, * de Domino Deo nostro. *Sap.7.
ipse enim mihi dedit eo: um quæ sunt cognitionem
veram. Tom. 4. Sermon 9 in Psal. 118.

Docere non possunt, & auctoritatem requirunt,
vt lectione doceamus, quia nõ peccauit Spiritus san-
ctus, sicut de Filio lectum est, quia peccatum non fe-
cit. Et hoc accipiant Scripturarum auctoritate nos
docere. Scriptum est enim: *Quia in sapientia est *Sap.7.
spiritus intelligentiæ, spiritus vnicus, multiplex, sub-
tilis, bene mobilis, disertus, immaculatus. Immacu-
latus dicit Scriptura: Numquid mentita est de Filio,
vt de Spiritu credas esse mentitam? Dixit enim Pro-
pheta in eodem loco de Sapientia, quia nihil macu-
losum in illam incurrit. Tom. 2. lib. 3. de Spiritu sancto,
Cap. 19.

Non legisti Salomonem dicentem: *Bonis bona *Eccli.39.
creata sunt ab initio: Similiter impijs & peccatorib-
us bona & mala. Tom. 1. Cap. 2. lib. ad virginem des-
notam.

Accipis mysterium, hoc est, vnguentum supra ca-
put. Quare supra caput? Quia sensus sapientis in ca-
pite eius, Salomon ait. * Friget enim sapientia sine *Eccli. 20.
gratia: sed vbi gratia acceperit sapientiam, tunc
opus eius incipit esse perfectum. Tom. 4. lib. 3. de Sa-
cram. Cap. 1.

Illud quoque egregium, quod ait Scriptura: *An- *Eccli. 11.
te mortem nõ laudaueris quemquam. Vnusquisque
enim in nouissimis suis cognoscitur, & in filijs suis
æstimatur, si bene filios suos instituit, & disciplinis
competētibus erudiuit. Tom. 4. lib. de bono mortis, Cap. 8.

Scriptura ait, *Stultus vt luna mutatur. Et ideo *Eccli. 27.
sapienti non cum luna mutatur, sed permanebit cum
sole. Tom. 4. lib. 4. Hexaemeron, Cap. 8.

* Eccli. 29.

Torus populus ingemiscit, & solus diues non fletis, nec audis Scripturam dicentem: * Perde pecuniam propter fratrem & amicum, & non abscondes eam cum lapide in mortem. Tom. 4. lib. de Nabu the lex rabelita, Cap. 6.

Libri Machabeorum.

* 2. Mach. 3.

Illud sane diligenter tuendum est, vt deposita viduarum intemerata maneant, sine vlla seruentur offensione: nec solū viduarum, sed etiam omnium. Fides enim exhibenda omnibus, sed maior est viduarum causa & pupillorum. Denique hoc solum viduarum nomine (sicut in libris Machabeorū * legimus) commendatum templo omne seruatum est. Tom. 1. lib. 2. Officior. Cap. 29.

* 2. Mach. 2.

Denique quod consumtum est sacrificium Moyfi tempore, sacrificiū pro peccato erat. Vnde Moyses ait, sicut in Machabeorum scriptum est libro, * eo quod non sit manducatum quod erat pro peccato, consumtum est. Tom. 1. lib. 3. Offic. Cap. 14.

De libro Hester, & Prophetarum Esaiæ, Hieremie, Baruch, Exechielis, Danielis Osee, Joelis, Amos, Abdiæ, Ionaæ, Micheæ, Nabum, Abacuc, Sophonie, Aggei, Zachariæ & Malachie vaticinijs nulla libet B. Ambrosij testimonia commemorare, & breuitatis studio, & quod existimem hac atate vel nullos, vel paucos admodum reperiri, qui istorum auctoritatē in disceptationem vocent. Illud solum, propter imperitiores pretereundum non est, Ambrosium nusquā nominatum, quod eundem sciam, prophetiæ Baruch, quā SS. Concilium Tridentinum secuti inter Scripturæ libros numerauimus, meminisse, sed ea que Baruch litteris mandauit, Hieremie, quod illius amanuensis fuisse, tribuere, adeoq; prophetiæ Baruch partem Hieremie facere. Tom. enim 1. lib. 1. de Pœnitentia, Cap. 8. Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 2. & Tom. 5. lib. 3. Hexaemeron, Cap. 14. ex 3. 4. & 5. capitibus Baruch, sub nomine Hieremie testimonia adferuntur.

Libri noui testamenti.

Eua ngelisticam quam putas defuisse sapiētiam, quorum

rum aliqui cum varijs generibus sint referti, singuli tamen diuerso genere præstant? Est enim vere sapientia naturalis in libro Euāgelij qui scribitur secundum Ioannem. Nemo enim, audeo dicere, tanta subtilitate sapientiæ maiestatem Dei vidit, & nobis proprio sermone referauit. Transcendit nubes, transcendit virtutes cælorum, transcendit Angelos, & verbum in principio reperit, & verbum apud Deum vidit. Quis autem moralius secundum hominem singula persecutus, quam sanctus Matthæus, qui edidit nobis præcepta viuendi? Quid rationabilius illo admirabili copulatu, quam quod sanctus Marcus in principio statim locandum putauit: Ecce ego mitto Angelum meum: Et, Vox clamantis in deserto: vt & admirationem moueret, & doceret hominem humilitate atque abstinentia, & fide placere debere, sicut ille sanctus Ioannes Baptista his ad immortalitatem gradibus ascendit, vestimēto, cibo, nuncio? At vero sanctus Lucas velut quendam historicum ordinem tenuit, & plura nobis gestorum Domini miracula reuelauit: ita tamen, vt omnes sapientiæ virtutes Euāgelij istius complecteretur historia. *Tom. 5. in præfatione explanationis in Lucam.*

Cōfert quatuor Euāgelistarum scripta

Homines Deo humilitate, abstinentia atque fide placent.

Ecclesia quattuor Euāgelij libros habet, per vniuersum mundum Euāgelistis redundat.

Et paucis interiectis sequitur:

Non conatus est Matthæus, non conatus est Lucas, non conatus est Ioannes, non conatus est Marcus, sed diuino Spiritu vbertatem dictorum, rerumque omnium ministrante, sine vilo molimine cœpta cōpleuerunt. *Tom. 5. in enarrat. præmij Euang. secundum Lucam.*

Decem & tres Epistolas noui testamenti, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Thessalonicenses duas, ad Colossenses vnam, ad Timotheum duas, ad Titum vnam, ad Philemonem vnam, canonicas esse, & à B. Paulo scriptas, inter aduersarios nostros, qui prudentiores sunt, vix puto quemquam esse, qui neget. Itaque non videtur mihi operæ pretium, id multis Ambrosij vet.

* a Epiphani. *sq* verbis confirmare. Sola est Epistola ad Hebræos scripta, lib. 1. hære. 42. cuius auctoritatem in dubium vocant omnes quotquot nostra
 * b Euseb. Eci memoria ab Ecclesia Christi diuortium fecerunt. Luberius, elestiaſt hſt. Zuinglius, Caluinus, & qui illos sequuntur, eam à B. Paulo lib. 3. cap. 29. scriptam negunt: Anabaptiſta quoque & Seruetiani indi-
 * c Epiphani. quam censent, que inter Scripturæ libros numeretur, vt olim lib. 2. here. 69 * a Marcion, * b Tatianus, * c Arrius & Aerius. Beatus Theodoret. in vero Ambrosius eam & ab Apostolo Paulo scriptã, & quod presat. Epist. inde sequitur canonicam esse nobiscum fatetur. Testantur id ad Hebr. ex multis pauca, que subiicimus testimonia.

Hieronym. in Cùm igitur (Nouatiani) tam evidenti & ipsius presat. Epist. Apostoli & scriptorum eius exemplo redarguantur, ad Titum. tamen adhuc obniti volunt, & auctoritatem aunt Epistola ad Apostolicæ sibi suffragari sententiæ, allegantes scriptum ad Hebræos: * Impossibile est enim hos qui semel illuminati sunt, & gustauerunt donum celestite, & participes facti sunt Spiritus sancti, & bonum gustauerunt Dei verbum, virtutesque futuri seculi, lapsos iterum reuocari in pœnitentiam, rursus crucifigentes Filium Dei, & ostentatione triumphâtes. Numquid Paullus aduersus factum suum prædicare potuit? * Donauit Corinthio peccatû per pœnitentiam: quomodo hic potuit sententiam suam ipse reprehendere? Ergo quia non potuit quod aedificauerat destruere, non contrarium dixisse eum, sed diuersum aduertimus. Tom. 1. lib. 2. de Pœnitentia, Cap. 2.

* 2. Cor. 5.

Cùm autē subiecta illi (Deo Patri) fuerint omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia, vt sit Deus omnia in omnibus. Quod etiam ad Hebræos Apostolus dixit: * Nunc autē non dum videmus omnia illi esse subiecta, accipimus Apostolicæ seriem lectionis. Tom. 2. lib. 5. de fide, Cap. 7.

* Heb. 2.

Tentatum autem Spiritum sanctum, ad Hebræos scribens Apostolus, dicit. Sic enim habes: * Quia hæc dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto, vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt & viderunt ope-

ra mea. Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi semper, isti errant corde: ipsi vero nō cognouerunt vias meas, sicut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. *Tom. 2. lib. 3. de Spiritu sancto, Cap. 9.*

In veteri testamento Sacerdotes frequēter in primum tabernaculum intrare confiteuerant. In secundum tabernaculum semel in anno summus intrabat Sacerdos. Quod euidenter ad *Hebræos recolens, *Heb. 9. seriem veteris testamenti explanat Apostolus Paulus. *Tom. 4. lib. 4. de Sacramentis, Cap. 1.*

Epistola Iacobi.

Superbi inique agebant nimis, à lege autem tua non declinaui.] Quid igitur hoc peccato potest esse dererius, quod à Dei cœpit iniuria? Ideoque Scriptura dicit: * Dominus superbis resistit. *Tom. 4. Serm. *Iacob. 4. 7. in Psal. 118.*

Epistola I. & II. B. Petri Apostoli.

Ambrosius Simpliciano. Videbamur proxime in disceptationes incidisse Philosophiæ, cum de Apostoli Pauli Epistola sumentes exordium, tractaremus, quod omnis sapiens liber. Verum postea cum * Petri Apostoli Epistolam legerem aduertit, quod *1. Pet. 3. omnis sapiens etiam diues. Nec sexum exceperit, qui feminas ornatum omnem non in pretiosis monilibus, sed in bonis moribus habere scripserit. Non enim, inquit, sit extrinsecus capillorum implicatio, aut auri circumpectio, aut habitus vestimentorum ornamentum, sed ille absconditus cordis homo. *Tom. 3. lib. Epist. 3. Epist. 10.*

Nōne quinque passeris veneunt dipondio? Et vnus ex illis non est in obliuione coram Deo. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite timere, multos passeribus plaris estis.] Magno pretio nos redemit, (Christus) sicut sanctus Apostolus dixit. *Emti enim estis pretio magno. Et bene magno, *1. Cor. 9.

E s quod

* 1. Pet. I.

quod non æstimatur ære, sed sanguine: quia pro nobis mortuus est Christus, qui pretioso nos sanguine liberauit: sicut etiã sanctus Petrus in Epistola commemorat sua, scribens ad nos: * Quia non corruptibilibus argento & auro, inquit, redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi Iesu. Et bene pretioso, quia immaculati corporis sanguis est, quia sanguis est vnici Filij Dei, qui non solum de maledicto legis, sed etiam de impietatis morte perpetua nos redemit. *Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 12. Lucæ.*

* 2. Pet. 1.

Secunda Epistola Petricæ nonica est.

Et Petrus vult nos, vt legimus, diuinæ confortes fieri naturæ. *Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 9.*

Ego quidem gratias ago Domino super omni memoria vestra, semper in omni oratione mea pro omnibus vobis, cum gaudio orationem faciens super communicatione vestra in Euangelio.]Primum quidem Domino gratias agit, cuius nutu prospera omnia cedunt fidelibus, in omni oratione sua memor eorum cum exultatione, quòd participes facti sunt Euangelij, sicut dicit Petrus Apostolus, inter cetera dicens: * Vt sitis, inquit, confortes diuinæ naturæ. *Tom. 5. in cap. 1. Epistolæ ad Philippenses.*

* 2. Pet. I.

Secunda Epistola B. Petri agnoscit Ambrosius.

Epistola B. Ioannis Apostoli & Euangelistæ.

Vnde nec illa quæstio vestra quæquam poterit afferre ponderis, quam sumitis de Epistola Ioannis dicentis: * Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabit illi vitam Deum: quia non peccat ad mortem. Est peccatum ad mortem, nõ de illo dico vt o. et. Non enim ad Moysen & Hieremiam loquebatur: sed ad populum, qui suorum peccatorum alium precatorem deberet adhibere, cui satis est si pro leuioribus delictis Deum precetur, grauiorum veniam iustorum orationibus

* 1. Ioan. 5.

bus referuandam putet. *Tom. 1. lib. 1. de Penitentia, Cap. 9.*

Sunt tamen plerique qui eo quod in aqua baptizamur & Spiritu, non putent aquæ & Spiritus distare munera: & ideo non putant distare naturam. Nec aduertunt, quia in illo aquarum sepelimur elemento, vt renouati per Spiritum resurgamus. In aqua enim imago mortis, in Spiritu pignus est vitæ, vt per aquam moriatur corpus peccati, quæ quasi quodam tumulo corpus includit, & per virtutem Spiritus renouemur à morte peccati. Et ideo hi tres testes vnum sunt, sicut Ioannes dixit: * Aqua, * *1. Ioan. 5.* sanguis & Spiritus. Vnum in mysterio non in natura. *Tom. 2. lib. 1. de Spiritu sancto, Cap. 6.*

Et Ioannes senex cepit scribere Euangelium, vel Epistolas: qui cum refugeret Apostolum se scribere, * *2. Ioan. 1.* seniore scripsit. Nec minor est æstimatus, cui cygnea quædam suppeteret gratia senectutis. *Tom. 4. in enarratione Psalmi 36.*

Salutat vos Caius hospes meus, & vniuersæ Ecclesiæ.] Hic est Caius, vt arbitror, ad quem scribit Ioannes Apostolus, exultans in caritate eius quam exhibebat paternitati, præbens sumtus illis necessariis. *Tom. 5. in cap. 16. Epist. ad Rom.*

Tertiam Epistolam B. Ioanni tribuit.

Apocalypsin quoque Ambrosius B. Ioanni tribuit, Tom. 3. lib. Epist. 7. Epist. 47. & lib. Epist. 8. Epist. 62. Tom. 4. lib. 2. de Abrahamo Patriarcha, Cap. 5. & 7. ac in pluribus alijs locis. Ceterum ne quis forte, vt fit, somniet Ambrosium de alio aliquo Ioanne loqui, quàm de eo, que ad Seruatoris nostri Iesu Christi diuinitatem à Cerinthi & sociorum calumnijs indicandam Euangelium & primam Epistolam canonicam scripsisse testantur omnes Ecclesiæ Scriptores, referemus ex multis duo tantum testimonia, que paullo clarius, quàm que ante citauimus, Ambrosij mentem explicabunt.

Vnde, inquit, nec illa quæstio vestra quicquã poterit afferre ponderis, quam sumitis de Epistola Ioannis dicentis: * Qui scit fratrem suum peccare * *1. Ioan. 5.* peccatum

peccatum non ad mortem, petat, & dabit illi vitam Deus: quia non peccat ad mortem. Est peccatum ad mortem, non de illo dico ut oret. Non enim ad Moysen & Hieremiam loquebatur: sed ad populum, qui suorum peccatorum alium peccatorem deberet adhibere, cui satis est si pro leuioribus delictis Deum precetur, grauiorum veniam iustorum orationibus referuandam putet. Nam quomodo Ioannes diceret non orandum pro delicto grauiore, qui legisset Moysen rogasse, & impetrasse, ubi erat præuaricatio voluntaria, qui sciret etiam Hieremiam rogasse? Quomodo Ioannes diceret non orandum pro peccato quod esset ad mortem, qui ipse in Apocalypsi scripsit mandatum Angelo Ecclesiæ Pergami: *Habet illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balaam mittere scandalum coram filiis Israel, manducare immolata, & fornicari: ita & tu habes tenentes doctrinam Nicolaitarum, similiter age penitentiam, alioquin venio tibi. Vides quòd Deus qui penitentiam exigit, veniam polliceatur? Denique & tibi dicit: Qui habet aures, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesijs. Vincenti dabo manducare manna. Nónne ipse Ioannes cognouerat Stephanum pro persecutoribus suis, qui Christi nomen audire non poterant, deprecatur, cum de ipsis à quibus lapidabatur, diceret: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum: cuius preceationis effectum in Apostolo videmus? Paullus enim qui lapidantium Stephanum vestimenta seruabat, nõ multo postea per gratiam Christi factus Apostolus est, qui fuerat ante persecutor. *Tom. 1. lib. 1. de Penitentia, Cap. 9.*

Et ideo fortassis *Ioanni Euangelistæ coelum apertum, & albus equus est demonstratus, super quem sedebat habens in capite diademata, & in femore suo nomē scriptum, *Rex regum. & Dominus dominantium. *Tom. 4. in enarratione Psal. 41.*

* *Apoc. 2.*

* *Act. 3.*

* *Apoc. 7.*

* *Apoc. 19.*

III. *Scripturam sacram obscuram esse, eiusq³ interpretationem nec à Iudais nec ab hæreticis, et si virique illius videri velint peritissimi, sed tantum à Catholica Christi Ecclesia, petendam.*

DA mihi intellectum vt discam mandata tua.] Si propheta intellectū dari sibi postulat, quis tam arrogans, qui profiteatur in sua potestate esse intelligentiam? Intellectum petit vt ipse se nouerit, & naturæ suæ possit scire rationem. At illi qui de rerum natura disputant, cæli scrutantur plagas, qui seipos scire non possunt: putant intelligentiam sine Dei dono posse concedi. Vnde & nos humilitatē debemus assumere, ne extollamur, si forte vnā aliquam de Scripturis parabolam cognouerimus: aut quia interdum secundum litteram plane legimus, si forte secundum litteram aliquid intellexerimus, doctrinæ nobis assumamus scientiam. Propheta ille qui accepit Spiritum sanctum, postquam vnctus est in regnum, vnctus est in Prophetam, centesimum octauum decimum psalmum scribens, intellectum sibi dari poscit vt mandata Dei intelligat: & scit, nisi à Domino acceperit gratiā, intelligere eius se mandata non posse. In Euāgelio quoque lego, quia proponebat parabolas Dominus Iesus, & Apostoli non intelligebant. * Denique explanationem proposi-
 * Matth. 13.
 parabola postulabant. Ipse Dominus Iesus cum diceret, vt legisti in libro Euangelij secundum Mattheum scriptum, * Beati pauperes spiritu: subiicit in posterioribus: * Omnis qui audit verba hæc, & fecerit ea, similis erit viro sapienti. Non ergo qui audit tantummodo, similis erit, sed qui facit quæ audierit. Ergo neque factum sine auditu, neque auditio sine facto potest esse sapienti similis, sed qui audit & facit.
 * Matth. 5.
 * Matth. 7.
 Audiamus igitur, intelligamus, faciamus: vt intellexisse nos quod audiuius, comprobemus. Tom. 4. Sermone 10. in Psal. 118.

David à Deo petit scripturarum intelligentiam, nemo ergo temere sibi eam arrogare debet.

Apostoli cupiunt à Christo parabolas, quas non intelligebant, enarrari.

Diligenter laborandum vt Scripturarum sensum à Catholicis accipiamus.

* Ioan. 14.
Heretici sine
vero sensu
Scripturam legunt.

* 1. Tim. 2.
* Ioan. 7.
Ioan. 14.

* L. eni. 24.
* Matth. 5.

Sunt multa quæ noceant si ante voluerimus haurire, quàm quæ sint illa cognoscere. Nam & de cibis & potu plerûque vsu venit. Quippe si id quod amarum est, ante cognoscas, indues patientiam. Et si intelligas illa quæ sunt amara, prodesse, & indues tolerantiam, ne offendant amaritudo te repentina, & incipias reijcere profutura. Prodest ergo ante cognoscere, vt ex eo quod cognoueris profuturû, nec amara fastidias. Sed hæc minus nocere possunt: illud quod magis, nisi prouideatur, nocere possit, aduerte. Gêtilis quidam est, ad fidē tendit: Catechumenus est, maiorem vult accipere doctrinæ & fidei plenitudinem: caueat ne dū vult discere, male discat, & discat à Fotino, discat ab Arrio, discat à Sabellio: tradat se huiusmodi magistris quorum quædam eum teneat auctoritas: & inductus quadam magistrorum presuntione, teneris sensibus impressa dijudicare non nouerit. Prius igitur oculis mentis perspiciat quid sequatur, videat vbi vita sit. Tangat denique diuinarum vitalia lectionum, vt nullo prauo offendatur interprete. Legit ille Sabellius: *Ego in Patre, & Pater in me: & dicit vnam esse personam. Legit Fotinus: *Quia mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Et alibi, Quid me vultis occidere hominē? Legit etiam Arrius quia dixit, *Quoniam Pater maior me est. Legitur quidem manifestum, sed qua ratione dictum sit, debet ante pertractare secum, vt rationē dictorum possit aduerte. Ducitur quadam magistrorū auctoritate, & profuisset ei non quæsisse, quàm talem inuenisse doctorem. Sed etiam gentilis si quis Scripturas accipiat, legit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente. Legit etiam: *Si scādalizauerit te dextera tua, abscinde illam: non intelligit sensum, non aduertit diuini arcana sermonis: peius labitur, quàm si non legisset. Et ideo docuit quemadmodum Dei verbū inuestigare deberent: non perfunctorie, non improvide: sed diligenter atque solici e. Tom. 4. Cap. 12. lib. de Paradiso. Vide & cap. 2. eiusdem libri.

Quid

Quid est, Sederunt Scribæ, nisi quia littera scribitur? Vnde & *γραμματῶν* Græce dicuntur Scribæ, litteræ sequentes interpretationem non spiritus intellectum: littera autem occidit. * Litteram ergo occidentem sequentes, & ipsa appellatione resonantes Scribæ & Pharisei sunt, hoc est, qui à veritate vnitate diuisi sunt. Phares enim diuisio dicitur. Diuidunt autem Pharisei hoc genere, vt verba legis resonent, & in ipsa meditentur, spiritalis autem mysteria legis & sacramenta non videant. Nam si lex spiritalis est, vtique præcepta legis sunt spiritalia, & opera eius spiritalia sunt. Docentes ergo quæ Moyses scripsit, onera graua ligant corporalibus legis. Graua sunt enim quæ contraria iugo Christi sunt: & per doctrinam suam deuiam graua onera imponunt auribus audientium, quæ ipsi tantum quidem volunt mouere vt à corporalibus legis ad spiritalia Scripturæ verba commoueant. Sic enim intelligendum quia digito suo nolunt mouere illa, hoc est, nec exiguo puncto atque momento transferunt se ad intelligentiam spiritalem. *Tom. 4. in enarratione Psalmi 43.*

Misericordia tua Domine plena est terra, iustificationes tuas doce me.] Multa obscuritas in Scripturis propheticis: sed si manu quadam mentis tuæ scripturarum ianuam pulses, & ea quæ sunt occulta, diligenter examines, paullatim incipies rationem colligere dictorum, & aperietur tibi non ab alio, sed à Dei verbo, de quo legisti in Apocalypsi * quòd agnus librum signatū aperuit, quem nullus ante aperire poterat: quia solus Dominus Iesus in Euāgelio suo Prophetarum ænigmata, & legis mysteria reuelauit: solus scientiæ clauim detulit, & dedit aperire nobis. Dicitur se Iudæi habere clauim scientiæ, sed non habere: nam si haberent, ipsi ingrederentur, ipsi agnoscerent penetralia Scripturarum. Nunc autem vè vobis Scribæ & Pharisei, qui abstulistis clauim scientiæ, & ipsi non introistis, & introeuntes prohibuistis. *Quo*

modo

* 2. Cor. 3.
Scribe, Pharisæi & omnes ab imitatis veritate diuisi, Scripturam quam legunt, non intelligunt

Scripturæ prophetiæ obscuræ sunt.

* Apoc. 5.
Christus Prophetarum ænigmata, & legis mysteria reuelauit. Iudæi non fuerunt assensu sententiæ Scripturæ sacræ.

* Luc. 11.

modo enim clauim potestis habere scientiæ, qui
* scientiæ negastis auctorem? Tom. 4. Sermone 8. in Psal-
mum 118.

Hereticos esse
qui Scripturâ
sacram nõ in-
terpretantur
secundum tra-
ditionem Ec-
clesiæ Catho-
lica.

Et inter se cogitationibus inuicem accusantibus,
aut etiam defendentibus in die qua iudicabit Deus
occulta hominum, secundum Euangelium meû per
Iesum Christum Dominû nostrum.] Illi quos dicit
inuicem cogitationibus suis accusari aut defendi in
die iudicij Dei, Christiani sunt ij qui discordât à Ca-
tholica, diuersa sentiêtes de Christo, aut de sensu le-
gis in traditione Ecclesiæ, siue Cataphrygæ, siue No-
uatiani, siue Donatiani, aut ceteri hæretici. Horum
cogitationes inuicem se accusabunt in die iudicij. Si
intellexit quis veram esse Catholicam, & ne videre-
tur emendatus, sequi noluit, erubescens ab eo quod
diu tenuit recedere, in die iudicij cogitatione sua
accusabitur. Tom. 5. in cap. 2. Epist. ad Rom.

CAPVT OCTAVVM

De sacris Traditionibus.

*Ambrosium præter verbum Dei scriptum etiam
maiorum traditiones agnoscere, ijsq;
multum deferre.*

Patres Nice-
ni in definiens
da celebritate
paschali scri-
pturam diui-
nam & tra-
ditionem ma-
iorum secuti
sunt.

Dominis fratribus dilectissimis Episcopis per
Aemiliam cõstitutis Ambrosius Episcopus.
Non mediocris esse sapientiæ diè celebra-
tis definire paschalis, & scriptura diuina nos instrui-
tis definire paschalis, & scriptura diuina nos instrui-
tum Nicenam, inter illa fidei vt vera ita admiranda
decreta, etiam super celebritate memorata, congre-
gatis peritissimis calculandi, decem & nouem anno-
rum collegere rationem, & quasi quædam constitue-
re circulum ex quo exemplum in annos reliquos gi-
gnetur. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 83.

Nonnulli Christianorum fratres existimantes se
diuini-